

Nowe habilitacje

Grzegorz Kubski

W maju 2005 roku Instytut Filologii Polskiej zyskał nowego doktora habilitowanego. Został nim dr Grzegorz Kubski zatrudniony w Zakładzie Teorii Literatury.

Grzegorz Kubski jest pracownikiem Uniwersytetu Zielonogórskiego od roku 1996. Wcześniej uczył w szkołach, był dokumentalistą w Instytucie Badań Literackich PAN i redaktorem wydawnictwa „W drodze”. Filologię polską, którą studiował w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, skończył w roku 1979. Osiem lat później ukończył drugi kierunek – teologię, i w roku 1989 obronił doktorat na podstawie rozprawy zatytułowanej *Interpretacja Królestwa Bożego w „Ojciec nasz” Augusta Cieszkowskiego i „Wykładzie Pisma Świętego” Waleriana Serwatowskiego. Studium z historii egzegezy biblijnej*.

Zainteresowania badawcze Grzegorza Kubskiego mają charakter interdyscyplinarny. W ich kręgu znajduje się problematyka metodologii egzegezy biblijnej i jej historii w Polsce oraz związki badań biblijnych

z historią i teorią literatury, a zwłaszcza z retoryką klasyczną w jej współczesnych kontynuacjach. Te zainteresowania znalazły wyraz w analizie tekstów romantycznych oraz w badaniu statusu cytacji i aluzji biblijnych w wypowiedziach korzystających z materiału Pisma Świętego; ich owocem stała się wspomniana rozprawa doktorska, w wersji książkowej zatytułowana *Królestwo Boże w romantycznych interpretacjach. August Cieszkowski, Walerian Serwatowski* (Poznań 1995).

Autor *Królestwa Bożego...* zajął się specyfiką gatunkową dzieła Cieszkowskiego oraz towarzyszącymi temu pisarstwu kontekstami polskiej literatury XIX-wiecznej. Novum polegało na spojrzeniu na tekst (dotychczas rozpatrywany jedynie jako traktat filozoficzny bądź jako dokument mniej lub bardziej zgodny z doktryną katolicką) od strony praktykowanego od wieków typu piśmiennictwa będącego wykładem Pisma Świętego. Ponadto badacz osadził utwór Cieszkowskiego w kontekście porównawczym innego biblijnego komentarza – *Wykładu Pisma Świętego* Serwatowskiego. Oba dzieła odniesione zostały do modelu standardowego nowożytnego tekstu naukowego Wilemiera Biblera, a badanie ich filologicznych i historycznych aspektów pokazało odrębność postępowania pisarzy wobec czerpanego przez nich materiału Pisma Świętego.

Scharakteryzowane wyżej poszukiwania skłaniały badacza do pogłębiania metodologicznej refleksji nad specyfiką i odmiennością teologicznego dyskursu w kontekście innych form wypowiedzi. W dalszych latach przedmiotem podobnych analiz uczynione zostały *Dziady* Adama Mickiewicza i twórczość Zygmunta Krasińskiego. Tym razem na plan pierwszy wysunęła się kwestia wykorzystania tekstów poetyckich jako elementu wykładu Biblii. Podejmowane badania w istotny sposób korespondowały z genologicznym ukierunkowaniem badawczym Zakładu Teorii Literatury. Ich wyniki przedstawiane były na sesjach naukowych organizowanych przez wyższe uczelnie w Słupsku, Zielonej Górze, Toruniu i Poznaniu, a także w formie artykułów publikowanych w książkach pokonferencyjnych oraz na łamach „Poznańskich Studiów Teologicznych”.

Nowy wątek badawczy, który pojawił się w pracach Grzegorza Kubskiego po roku 2000, dotyczył metodologicznego powiązania analizy tekstów bazujących na Piśmie Świętym z teorią retoryczną. Badacz zwrócił uwagę na ciągłość między patrystycznymi konwencjami egzegezy, metodologicznie inspirowanymi retoryką, a koncepcjami wymowy kaznodziejskiej w XIX wieku. Na bazie tych obserwacji zrodziła się koncepcja ogólnego teoretycznego modelu komentarza biblijnego jako gatunku piśmiennictwa, zaprezentowana najpierw jako cykl wykładów na Wydziale Teologicznym UAM, następnie w wystąpieniach konferencyjnych w Krakowie i Supraślu, wreszcie – w syntetyzującej całość obserwacji książce *Teoria komentarza biblijnego* (Poznań 2000).

Kontynuacja tego nurtu badawczego zaowocowała rozprawą habilitacyjną, zatytułowaną *Egzegeza, retoryka i wyobrażenia – Komentarze księży Waleriana Serwatowskiego i Władysława Szczepańskiego do Wujkowego przekładu Ewangelii według św. Mateusza* (Zielona Góra 2003). Przedmiotem dysertacji stała się konfrontacja teoretycznego modelu gatunku

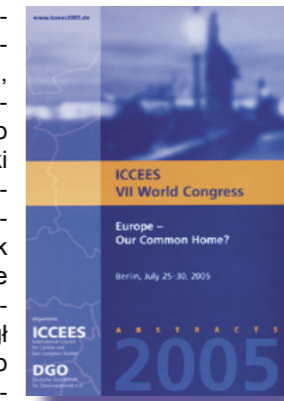
z jego konkretnymi realizacjami. Serwatowski, pierwszy z wymienionych w tytule egzegetów, jest reprezentatywny dla polskiej teologii czasów romantyzmu, Szczepański natomiast reprezentuje teologię nowoczesną. Obaj realizują odmienne typy naukowego dyskursu. Poprzez wnikliwe analizy autor książki pokazuje odmienność tych paradygmatów, ich uwarunkowania teoretyczno- i historycznoliterackie, porównuje biblijne konwencje z konwencjami retoryk i poetyk europejskich. Na podkreślenie zasługuje „wielokompetencyjność autora, oryginalność, precyzja i świeżość emotywna wykładu”, którą dostrzegł recenzent pracy, prof. Czesław Paweł Dutka. W jego ocenie książka stanowi „istotną pozycję w uniwersyteckiej myśli humanistycznej”, posiada walory nie tylko naukowe i może być przydatna jako „pomoc dydaktyczna dla studentów filologii i teologii, alumnów seminariów duchowych” (Czesław P. Dutka, *O komentarzach do ewangelii – literacko uwikłanych*, „Miesięcznik Społeczności Akademickiej UZ”, listopad 2003).

Prace prowadzone przez Kubskiego przyczyniają się do rozwoju na gruncie polskim badań interdyscyplinarnych, podejmowanych w ostatnich dwóch dekadach we francuskojęzycznym i anglosaskim piśmiennictwie. Badacz rozwija wątki wprowadzone dotychczas w pracach takich uczonych, jak Albert Schweitzer, Northrop Frye, John Barton, Georg Steiner, a przede wszystkim – Amos Wilder i Douglas A. Tompkins. W centrum jego literaturoznawczych poszukiwań pozostaje Biblia – „wielka, rozrośnięta, nietaktowna księga”, która „usadowiła się tajemniczo w samym środku naszego dziedzictwa kulturowego (...), niwecząc wszystkie nasze wysiłki mające na celu jej obejście” – jak żartobliwie określił Pismo Święte Frye. I nie bez powodu wspomniany recenzent, nawiązując do badań literaturoznawcy zauważa, że i Grzegorz Kubski „mógłby w zasadzie powiedzieć o sobie słowami wyznania Northropa Frye’a, ważnego dla nas literaturoznawcy kanadyjskiego, że w jakimś sensie wszystkie jego dotychczasowe prace: dwie książki wydane i liczne artykuły, krążą wokół Biblii...”

Warto jednak zauważyć: prace badawcze Kubskiego, krążąc wokół Biblii, nie zamykają się tylko na jej tematykę. W tle biblistycznej pasji pozostaje rozległy obszar zainteresowań zagadnieniami z dziedziny krytyki i historii sztuki, filmu i teatru. Grzegorz Kubski, organizator konferencji *Słowo do oglądania*, jest autorem licznych szkiców o literaturze, teatrze i filmie i sztuce, w tym – szeregu konterfektów artystycznych publikowanych na łamach poznańskiego „Nurtu”. Rozległość horyzontów poznawczych czyni zeń nie tylko literaturoznawcę-bibliję, umiejętnie łączącego różne dziedziny nauki, lecz i wrażliwego na piękno sztuki konesera, znawcę malarstwa, rzeźby, filmu i teatru. Naukowca, którego aktywność badawcza oraz krytycznoliteracka zasługuje na uznanie. Dość wspomnieć, że już wkrótce w wydawnictwie poznańskim ukaże się kolejna książka doktora habilitowanego: *Biblia romantycznie interpretowana*. Gratulujemy!

Małgorzata Mikołajczak*

*Autorka jest adiunktem w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Filologii Polskiej

„Europa – Nasz Wspólny Dom?”

W dniach 25-30 lipca 2005 r. miał miejsce kolejny, już siódmy Światowy Kongres Studiów nad Europą Środkową i Wschodnią. Tym razem ponad 1600 uczestników z 50 krajów spotkało się w Berlinie. Formuła Kongresu została pomyślana w ten sposób, aby znaleźć w nim miejsce nie tylko naukowcy, ale także dziennikarze, działacze organizacji pozarządowych, politycy, urzędnicy itd. I rzeczywiście, Berlin był w tych dniach swoistą Wieżą Babel, gdzie spotkali się ludzie mówiący różnymi językami (także w znaczeniu metaforycznym), reprezentujący różne kultury, środowiska i światopoglądy.

Kongres zaszczylił swą obecnością Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski. Mówił dużo o Unii Europejskiej (w ogóle temat ten był najczęściej poruszany) o tym, że jej rozszerzenie było wielkim, wspólnym naszym sukcesem, że temat podziału Europy trzeba odłożyć do lamusa historii, bowiem nie istnieją dwie Europy (jedna stara, a druga nowa), ale jest jedna Europa, stara i nowa równocześnie. Apelowal o integrację w imię wspólnych wartości i przyszłych celów. To one muszą nas łączyć, a nie strach, że ktoś komuś zabierze miejsca pracy. Na koniec stwierdził, że nie powinniśmy Europy pozostawić populistom, jest ona zbyt ważna dla nas wszystkich, nie można też zapominać o Polsce i Polakach, którzy dla Europy zrobili bodaj najwięcej, tak więc rozmowy ponad ich głowami (wszystko jedno kto je prowadzi) nie powinny mieć miejsca.

A jeżeli chodzi o sprawy czysto naukowe, to królowała problematyka feminizmu w różnych aspektach i wymiarach. Można było się dowiedzieć, jak wyglądała Rosja wraz z jej kobietami przed pierestrojką i po pierestrojce, jakie role grają kobiety w Rosji, co zmieniło się w ich życiu wraz z nastaniem nowych czasów, co jest dla nich lepsze, a co gorsze. Obrady w tych sekcjach cieszyły się też największą popularnością i przyciągały najwięcej uczestników. Oczywiście dyskutowano i na inne tematy, tak odległe, jak problematyka mniejszości narodowych w Polsce i Czechach, sprawy tożsamości narodowej Ukraińców, czy ideologii siły (cokolwiek to jest). Nie zabrakło też sekcji rosyjskiej filozofii religii. Mówiliśmy tam o historii filozofii rosyjskiej, o tym, że nie jest ona sprawą li tylko przeszłości, że porusza tematy aktualne i dzisiaj, że coraz więcej się o tym pisze, że rosną nowe pokolenia filozofów religijnych wykorzystujących w badaniach ten ogromny potencjał, jakim jest filozofia Włodzimierza Sołowjowa, Sergiusza Bułgakowa, czy Siemiona Franka. I choć nie była to najbardziej liczna sekcja na Kongresie, dyskusja trwała i po zakończeniu jej obrad, już poza murami Uniwersytetu im. Humboldta, który gościł nas wszystkich.

Lilianna Kiejzik*

*Autorka jest profesorem, dyrektorem Instytutu Filozofii

